
POĎ
VYPADNÚŤ! 2
VLADISLAV HANKO

https://elist.sk/team/vladislav-hanko

Text © Vladislav Hanko, 2025
Korektúra: Lucia Prokopová
Fotografie v knihe © Vladislav Hanko
Grafická úprava: Natália „Tali“ Švorcová

Vydavateľstvo: Elist, Liptovský Mikuláš
Rok vydania: 2026

ISBN 978-80-8197-627-8

POĎ VYPADNÚŤ! 2

Vladislav Hanko

Predtým, ako začneš:

Je hneď niekoľko spôsobov, ako túto knihu môžeš čítať a ako ju môžeš využiť. Ak ju práve nepoužívaš ako podložku pod kratšiu nohu stola, otvor si ju na strane s obsahom. Tu sa môžeš rozhodnúť, čo ťa najviac zaujíma. Ak ťa zaujme konkrétne miesto zo zoznamu a chceš sa o ňom dozvedieť niečo viac, rovno si môžeš nalistovať konkrétnu kapitolu. Ak si moju prvú knihu nečítal/a a táto sa ti práve dostala do rúk, vôbec to nevadí. Na spojlery sa tu nehráme a ak ti to vyhovuje, môžeš si ju prečítať bárs aj odzadu. Kniha je taktiež rozdelená do dvoch hlavných línií, a to Slovenskej a Zahraničnej línie. Ak ťa viac zaujímajú miesta, ktoré som navštívil za našimi hranicami, pokojne začni druhou líniou. To ťa ale musím upozorniť, že prídeš o veľa. Naša krajina ti vie mnohé ponúknuť, a to s prakticky nevyčerpateľným potenciálom. Ak tu teda mám nerozhodného čitateľa, ako tvoj sprievodca na najbližších stranách ťa pozývam prečítať si knihu od začiatku do konca.

Táto kniha sa dá nazvať všehochuť. Snažil som sa, aby si v nej každý našiel to svoje. Základným plátnom, na ktorom je namaľovaná, je hobby-cestopis, v ktorom som opísal odkiaľ, kam a ako. Centrum obrazu tvoria informácie o historických udalostiach daného miesta a krajiny, ktoré som zozbieral výlučne z informačných tabúľ a letákov, objavených priamo na mieste. Tieto informácie pokladám za vierohodné, pretože človek, ktorý rozhodol o ich umiestnení na danom mieste, musel disponovať určitou autoritou zasahovať do daného miesta a s ňou aj spojenou zodpovednosťou za pravdivosť informácií pripravených pre návštevníkov. Okraje som vyzdobil užitočnými informáciami, ktoré keď si pozorne prečítaš, podstatne si uľahčíš život a predovšetkým ušetríš, dovolím si tvrdiť, slušný balík. Hodnota tejto knihy sa ti vráti viacnásobne v tom, čo ušetríš už na tvojej prvej zahraničnej ceste. Okrem poznámok, ako sa kam najjednoduchšie a za rozumný peniaz dostať, je doplnená o gastrotipy, pretože kto si už len odpustí príležitosť sa dobre najesť, a nakoniec, medzi všetkými týmito riadkami ťa budem bombardovať svojimi názormi a myšlienkami, ktorým sa pri cestovaní nevyhne nikto. A prečo vlastne „Poď Vypadnúť!“? Koľkokrát si si povedal/a „potrebujem vypadnúť“ vs. „potrebujem ísť na historickú exkurziu“? Nech sa páči.

O autorovi:

Volám sa Vladislav Hanko, a ako mnohí ďalší, aj ja som našiel hlbokú vášeň v cestovaní. Čo by som však touto knihou chcel ukázať, je to, o koľko ľudia prichádzajú pri „slepom blúdení“ miestami, ktoré navštevujú, a akým spôsobom môže aspoň plytké poznanie základných faktov zmeniť celkový zážitok, ale aj pohľad na svet, spoločnosť okolo seba alebo aj seba samého. Počas mojich ciest som taktiež pochopil hlavný význam myšlienky jedného môjho profesora z vysokej školy v Prešove, ktorá znie: „Čím viac sa dozvieš o cudzej krajine, tým viac sa dozvieš o svojej vlastnej.“ Touto cestou by som veľmi rád dal radu aj ostatným ľuďom, ktorí by cestovať chceli, avšak krysí závod im k tomu dáva príležitosť iba počas víkendov či voľných dní. Ako niekto, kto v tomto závode behá taktiež, môžem povedať, bohato to stačí. Okrem informácií, ktoré som o daných lokalitách nazbieral, sa s tebou podelím aj o užitočné logistické informácie, ktoré hádam niekomu, kto sa nechá odo mňa inšpirovať (pretože prečo by som to inak robil?) aj pomôžu. Neber, prosím, túto knihu, ktorú práve čítaš, za učebnicu dejepisu. Napriek tomu, že obsahuje zoznam (snáď aj užitočných a zaujímavých) historických informácií, stále ide o hobby-cestopis, v ktorom poradie navštívených lokalít je založené na mojom vlastnom rozhodnutí na základe objavených faktov, a som si istý, že mnohí by sa rozhodli na mojom mieste inak. Nejde o hľadanie svätého grálu. Taktiež som v tejto knihe našiel ventil pre svoje myšlienky a názory, ktoré mi neustále prúdia hlavou. V spojení s týmto by som ťa rád upozornil, že moje názory sú len veľmi zriedka nestranné, keďže si myslím, že sedieť uprostred plota len preto, aby som jednu či druhú stranu náhodou neurazil pod zámienkou takzvanej „tolerancie“, nie je najlepšie riešenie. Napriek tomu, že som začal písať v dobe „vírusovej“, modernou náka-

zou bezhraničnej politickej korektnosti netrpím. Keď už sme pri tej politike, porovnávaniu politickej situácie v minulosti a dnes či v zahraničí a doma sa prirodzene nevyhneš, nech už si fanatik alebo netušíš, čo je vlastne tá ústava (jedno s druhým sa, bohužiaľ, nevylučuje a často sa aj mieša v jednej osobe). Jednu navretú žilu na čele ti však ušetrím. Ak sa ťa náhodou dotkne nejaká moja poznámka o tvojich vyvolených, nezúfaj, takú politickú ideológiu, s ktorou by som sa mohol stotožniť bez výčitiek svedomia ešte nevymysleli. Inak, všimol si už niekto, že ľuďom skoro ani nevadí, keď máš kritické poznámky na ich hodnoty či obľúbencov v kravatách, pokiaľ popri tom vidíš maras aj na opačnej strane barikády? Možnože sa mi podarí dokázať aj to, že zmysluplná debata na akúkoľvek tému je naozaj realizovateľný pojem.

PS: Po tom, ako som dopísal už predošlú svoju knihu a spätne začal čítať, objavil som v nej novú hodnotu, s ktorou som na začiatku nepočítal. Na mojej vlastnej knihe ma okrem premietania si filmu spomienok pred očami najviac baví sledovať, ako sa časom menili moje názory a pohľady na svet, domov a iné ľudské hodnoty, neresti a cnosti. Uvedomil som si, že za posledné necelé tri roky, ktoré som strávil tam vonku, opísané v prvom aj druhom diele mojej knihy, som zažil viac situácií utvárajúcich mienku o svete ako za deväť rokov na strednej a výške dokopy a že na začiatku pred tou tabuľou v Turanoch vedúcou do chrastia som bol ešte trochu iný človek.

Obsah:

SLOVENSKÁ LÍNIA

Pokračujeme: Z bane na kopec 14
Trenčiansky hrad 14

I. Kapitola: Po stopách starých Slovanov 26
Nitra 26
Nitriansky hrad 27
Nitrianka synagóga 35
Berlínsky múr 35
Bojná 37
Hradisko Valy 38
Veľké upratovanie histórie Veľkej Moravy konečne pokope a v „kocke“ 41
Park sv. Jána de La Salle 49
Ducové 52

II. Kapitola: Hradománia II 57
Hrad Tematín 57

III. Kapitola: A teraz potečie krv 65
Čachtický hrad 65
Hrad Čičva 76
Humenné 83
Renesančný kaštieľ a Park Mieru 83
Jasenovský hrad 85

ZAHRANIČNÁ LÍNIA

IV. Kapitola: Haukáč letí do tepla 94
Luxor 94
Zádušný chrám faraónky Hatšepsut 96
Údolie kráľov 99
Hrobka Tutanchamóna 101
Hrobka Ramzesa III. 102
Hrobka Ramzesov V. a VI. 103
Ramesseum 107
Medinet Habu 111
Memnónove kolosy 112
Luxorský chrám 114
Karnak 119
Káhira 130
Egyptské múzeum 132
Saladinova citadela 143
Pyramídy v Gíze 148

Alexandria 155
Vykopávkové nálezisko Kom el-Dikka 156
Katakomby Kom el-Shoqaf 158
Citadela Qaitbay 160
Alexandrijská knižnica 161

V. Kapitola: Bude Poľsko nové Nemecko... a Nemecko nové Turecko? 167

Varšava 167
Múzeum Varšavského povstania 169
Kráľovský hrad 178
Bazilika sv. Jána Krstiteľa a barbakán 183
Park a galéria Łazienki Królewskie 184
Múzeum dejín poľských Židov POLIN 185
Hrad Malbork 199

Berlín 209
Palác Charlottenburg 210
Víťazný stĺp 214
Brandenburská brána 217
Berlínsky múr 219
Stanica Tränenpalast 221
Bundestag 225
Story Bunker 228
Pamätný kostol cisára Viliama 233
Múzejný ostrov 235
Berlínska katedrála 238
Televízna veža 240

Gdansk 245
Historická radnica 246
Gdanský žeriav 250
Mariánska bazilika 251
Pamätník Westerplatte 252
Gdanská lodenica 256

Sopot (aneb ako som vďaka pokazenému lietadlu získal deň grátis na pláži) 264

Užitočné umenia 269
Zaujímavé postrehy 278
Analytické časti 282

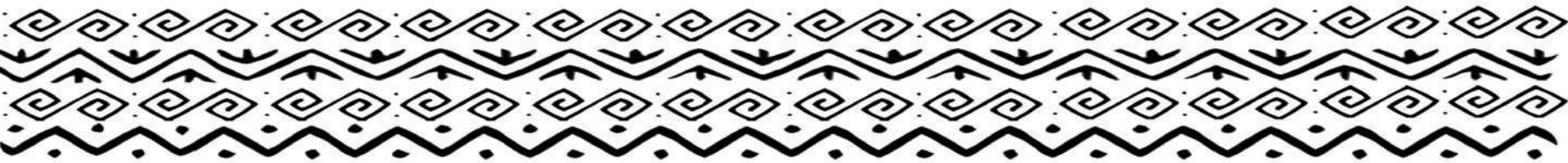
Úvod:

Vítam ťa na začiatku mojej druhej knihy. Ak si už mal/a príležitosť prečítať si prvý diel Poď Vypadnúť!, ďakujem ti za podporu a verím, že ani druhý diel ťa nesklame. Ak dvojkou práve začínaš (pretože môžeš), teší ma. Za predpokladu, že patríš do prvej skupiny, zrejme si si všimol/la, že sa na zadnej strane a v úvode toho zmenilo len minimum. Bude to tým, že účel a spôsob využitia knihy zostávajú rovnaké. Nové sú však, samozrejme, navštívené miesta, moje zážitky, názory a skúsenosti, o ktoré sa tu s tebou chcem podeliť. Zrovna tak sa nezmenili moje zámery. Stále ťa chcem na najbližších stranách inšpirovať, pobaviť, poradiť ti, a pritom možno aj prehovoriť do duše. A to všetko sa tu idem pokúsiť dokázať popri tom, ako ti ukážem, čo všetko sa dá stihnúť za jeden víkend predĺžený o jeden či luxusné dva dni voľna. Pretože ono sa to naozaj dá. Naozaj ide o knihu pre smrteľníka, ktorý veľmi chybne a predčasne zahadzuje ideu cestovať svetom hneď po tom, ako si spomenie na svoj rozpis zmien v práci a na stav svojho účtu. Nasledujúce riadky som taktiež preklopil z úvodu prvej knihy pre ich univerzálnosť.

História dokáže byť zážitvná, fascinujúca a dokonca ti dokáže dať zmysel pre život alebo aspoň hobby do budúcna. Záleží od toho, ako sa k nej pristupuje a akým spôsobom sa podáva ďalším generáciám. Tá naša sa na základnej a strednej škole učila prostredníctvom dejepisu (áno, naozaj sa tomu tak vravelo). Spôsobom „naučiť sa hento hrubým, zopakovať na písomke, zabudnúť…“ a kolotoč sa mohol rozbehnúť odznova. U drvivej väčšiny nás žiakov to docielilo tak akurát nezáujem o tému, ktorá sa stala povinným zlom, ktorému bolo zbytočné venovať viac pozornosti, ako bolo nevyhnutné. Ja sám som nebol žiadnou výnimkou. O prístupe často kariérne vyhorených učiteľov ani nehovorím. A chyba pri tom nebola vo vyučujúcich, žiakoch či „zbytočnosti“ rozoberania danej látky. Tá chyba sa nachádzala v systéme. Neskôr, keď som objavil záľubu v navštevovaní a poznávaní historických pamiatok a kultúrnych centier, som už len pasívnym počúvaním sprievodcov či rýchlym čítaním informačných tabúľ zaregistroval, že mnohé koncepty sa opakujú a nadväzujú na seba. Povedal som si: „Tamtoho týpka s jeho rodinou, čo tu vraj kedysi vládli na hulváta, spomínajú na každom mieste, kam prídem, a ja stále netuším, čo boli vlastne zač…

Zrejme boli niečím dôležití. A keď o nich počúvam v jednom kuse, už by bolo celkom blbé, nespraviť si aspoň ako taký stály obraz.“ A tak som začal zbierať tieto dookola opakované informácie, za ktoré som si zaplatil vstupné (alebo aspoň vyšliapal kopec), ktorým som nikdy neprikladal veľkú pozornosť. Veľmi rýchlo som si uvedomil vzácnosť týchto informácií, napriek tomu, že sa týkajú miest a ľudí, ktorí žili niekoľko storočí dozadu.

Informácie... Dennodenne sme nimi zasypávaní plnými fúrami z tatier rovno na hlavu a je len na nás, ako ich využijeme. Zistil som, že vďaka bežným informačným tabuliam, ktoré zásluhou (najčastejšie) miestnych nadšencov a dobrovoľníkov (vďaka im za to) sú pravidelnou súčasťou aj najzabudnutejšej zrúcaniny, si človek môže vytvoriť hobby, ktorému sa môže venovať prakticky donekonečna. Ja som si vytvoril koncept k cestovaniu založený na veľmi jednoduchom systéme čítania týchto tabúľ a hľadania spojitostí a vodítok, ktoré ma následne poslali na ďalšie miesto. A začal som doma… v Turanoch. Ako by povedala jedna moja obľúbená profesorka tlmočníctva na výške: „Tam niekde v materi v Turci.“ A tak sa vďaka jednej takejto tabuli smerom z matere do lesa, do vrbín, odštartovala moja cesta svetom, ktorá prakticky nikdy nemusí mať „poslednú zastávku“.

SLOVENSKÁ LÍNIA

Pokračujeme:

Z bane na kopec

Trenčiansky hrad

Po tom, ako som úspešne došiel na koniec vlákna, ktoré ma previedlo oblasťou banských miest na strednom Slovensku s poslednou zastávkou v štôlni Bartolomej v Banskom múzeu v Banskej Štiavnici, na začiatku novej knihy sa rovno z bane hrabem na kopec, z ktorého sa týči nad krajským mestom Trenčiansky hrad. Keď príde reč na desať prvých najkrajších slovenských hradov, Trenčiansky hrad jednoznačne nájdeš v prvej päťke. A že je k tomu patričný dôvod. Svojou mohutnosťou a majestátnosťou ťa hrad zaujme už z diaľky, nech už prichádzaš po ceste, koľajniciach či snáď letíš rogalom. Lepší začiatok som si pre svoju druhú knihu ani nemohol priať. Keď sem prídeš, máš dve možnosti. Môžeš si prejsť hrad vlastným tempom s letákom v ruke, alebo sa pridáš do skupiny vedenej jedným z miestnych sprievodcov, ktorý ťa popri svojom výklade vezme aj na miesta v hrade prístupné len pre organizované skupiny. Cestou na hrad si dáš menšie kardio do kopca, ale pokojne sa po ceste môžeš zastaviť dotankovať vo vonkajšej reštaurácii. Nemáš šancu ju minúť.

Po dosiahnutí brány sa pred tebou rozprestrie dolné nádvorie a na ňom po pravej ruke niekdajšia zbrojnica. Tu nájdeš galériu zameranú na život ľudí kedysi. Na moje prekvapenie som tu narazil aj na výstavu detských modelov závodných áut. Zraz pred začiatkom samotnej prehliadky so sprievodcom sa začína za bránou do hornej časti hradu. Kým sem prídeš, prejdeš okolo legendou opradenej studne lásky, pozdĺž južného opevnenia a po drevenom moste až k bráne. Najväčšiu hodnotu, ktorú som na Trenčianskom hrade objavil, boli zmienky o Veľkej Morave a našich slovanských predkoch, keďže som sa už od návštevy Devína o tejto tematike chcel dozvedieť viac. Perfektný začiatok.

Prvá písomná zmienka o Trenčianskom hrade pochádza z roku 1067. Od 11. storočia hrad patril rodu Arpádovcov. Za ich čias kráľovské hrady chránili a spravovali hradní jobagióni. Za odmenu často získavali pozemky alebo nižšie šľachtické tituly. Týmto spôsobom sa stávali zemanmi, z ktorých sa často vypracovali významné rody. V 13. storočí sa prejavilo pravidlo potravinového reťazca a slabšie šľachtické rody začali byť vytláčané novými a silnejšími. Do Trenčína prichádza rod Čákovcov v službách kráľa Bela IV. Zrejme práve oni boli tými, ktorí dali postaviť hradnú vežu. Čákovci sa v kronikách spomínajú od 80. rokov 12. storočia. Pochádzajú z hradu Csákvár na Zadunajsku v dnešnom Maďarsku. Práve z tohto rodu sa do histórie Trenčianskeho hradu zapísal jeho najslávnejší panovník-rebel, Matúš III. Čák Trenčiansky. Jeho cesta na naše územie sa začala, keď zdedil na juhozápade dnešného Slovenska pozemky, a koncom 13. storočia si ešte nelegálne prilepšil kráľovskými a cirkevnými majetkami. Na vrchole svojej moci sa ocitol v roku 1312, keď bol pánom hneď štrnástich žúp a šesťdesiatich hradných panstiev, z toho päťdesiat bolo u nás. Aj samotný Trenčiansky hrad získal svojpomocne. Po jeho získaní nasledovala prestavba. To nebola vôbec dobrá správa pre poddaných. Tí museli na stavbe pracovať 14 až 16 dní bez nároku na mzdu. Museli vykopať priekopu, voziť na hradný kopec materiál a zásoby či premiestňovať obliehacie stroje. Osady v okolí hradu boli zo strachu vyľudnené. Na kontrolu ľudí a svoje odvážne ťahy proti korune bol, samozrejme, Matúš Čák poistený svojím vojskom. To sa skladalo z cca 5000 jazdcov s lukmi a sečnými zbraňami, ktorí svojimi rýchlymi útokmi ohrozovali napríklad ťažkoodencov českého kráľa Jána Luxemburského pri Holíči. Taktiež mal na povel kopijníkov a ťažkú jazdu. Matúš III. mal veľmi dobre rozohratý politický Hold´em na najvyšších miestach.

S očakávaním následnej podpory mu uhorský kráľ udelil oficiálne práva na nelegálne získané majetky. Následne sa Matúš od kráľa však odvrátil. Ako si to vlastne mohol takto jednoducho dovoliť? Celkom nedávno pred tým, v roku 1301 uhorskí šľachtici vrátane Matúša III. dosadili na uhorský trón slabého a ľahko ovládateľného kráľa.

Chrobač do hlavy:

Najviac mi udrela do očí tá zhoda náhod, že túto kapitolu píšem 15. júna 2024… deň inaugurácie nášho nového prezidenta. A keďže sa situácia mení a vyvíja deň za dňom a v čase keď ty čítaš túto knihu môže byť už aj rok 2124, schválne čítaj ďalej a skús zistiť, že do akej miery došlo na Déjà vu alebo či sa svet ubral úplne iným smerom.

Stalo sa tak po vymretí rodu Arpádovcov. Po tom, ako už kráľ nechcel viac púšťať perie kráľovstva a rozdávať majetky, Matúš Čák prebehol na druhú stranu barikády pod velením kráľa Karola I. Róberta z Anjou, oponenta uhorského kráľa. Vďaka nemu Matúš získal ďalší vplyv a moc. Stal sa z neho oligarcha, na ktorého sa neodvážil vojensky vytiahnuť ani jeho patrón Karol I., ktorý proti oligarchii v krajine bojoval. Pri Matúšovi III. sa rozhodol počkať si a postupne ho oslabovať politicky zvnútra. Trenčiansky hrad sa mu však podarilo získať až po Matúšovej smrti. Napriek všetkým snahám o vyšachovanie Matúša Čáka z hry, Matúš zomrel prirodzenou smrťou u seba doma na Trenčianskom hrade dňa 18. marca 1321. Je však pravda, že sám a opustený niekdajšími spojencami. Jeho hrob sa nikdy nenašiel. V júli toho istého roku Karol I. obkľúčil hrad a 8. augusta 1321 obrancovia hradu kapitulovali. Matúšov nasledovník Štefan Čech mohol hrad opustiť aj s rodinou. Zlomový bod v kráľovom boji proti oligarchii sa však odohral už skôr, konkrétne 15. júna 1312 v bitke pri Rozhanovciach, kde boli vojská rodu Omodejovcov s podporou Matúša III. porazené kráľovským vojskom.

Napriek tomu, aký bol Matúš Čák rebel, v 19. storočí ho štúrovci vykresľovali ako veľkého slovenského kráľa bojujúceho za slovenskú nezávislosť. Maďari ho zas vykresľujú ako maďarského národného hrdinu. Mali sme tu oňho celkom trhanicu. Po vzniku prvej Československej republiky tieto povesti začali historici postupne vyvracať. Matúš mal maďarský pôvod, ale o čo mu predovšetkým išlo,

boli jeho vlastné mocenské záujmy a ciele. Nevie sa o ňom dokonca ani to, ako presne vyzeral. Jeho portréty z 19. storočia boli maľované podľa busty svätca (na tom by sa asi človek žijúci v jeho dobe pod hradom zasmial) z trenčianskej radnice. Bustu dnes môžeš nájsť v Maďarskom národnom múzeu v Budapešti. Samotnej buste chýba vrchná časť s vlasmi a korunou. Pramene ho pri tom opisujú ako plešatého a krívajúceho na jednu nohu.

Motiváciou pre veľké prestavby uhorských hradov v 13. storočí boli predovšetkým nájazdy Mongolov, známych ako Tatári. Samotné slovo „Tatar" znamenalo „Pekelník" a bolo odvodené od antického slova pre podsvetie „Tartar". Pri tatárskom vpáde v roku 1241 obrana uhorských hradov fatálne zlyhala pri nájazdoch nepriateľa. Trenčiansky hrad bol jednou z výnimiek, ktoré útoku odolali. Tatárske hordy viedol do území Trenčína chán Orda. Úspešnú obranu hradu viedol župan Bohumír. Ten bol synom Sebeslava z rodu Hont-Poznan. Po ich odchode si Belo IV. uvedomil reálnu zraniteľnosť hradov predstavujúcich zdanlivú záruku bezpečnosti a začal ich vo veľkom stavať a opevňovať.

Ďalší osud Trenčianskeho hradu začali písať nasledujúci panovníci. Ľudovít I. Veľký ho v 14. storočí ešte viac zdokonalil, predovšetkým vnútorný hrad. Neskôr ho Žigmund Luxemburský daroval svojej druhej manželke Barbore Celjskej. Tú nemal za ženu len tak na reprezentáciu a množenie potomkov. Aktívne sa angažovala v správe hradov, ktoré jej daroval. Bola to práve ona, kto dal Trenčiansky hrad prestavať do neskoro-gotického slohu. V roku 1430 oblasť Považia musela čeliť útoku husitov. Uhorskej obrane velil Stibor zo Stiboríc junior z Beckova (oveľa viac sa o ňom a jeho rodine dozvieš v prvej knihe, kde rozoberám Beckovský hrad). V druhej polovici 15. storočia hrad získali Štefan Zápoľský s manželkou Hedvigou Tešínskou, rodičia budúceho kráľa Jána Zápoľského. Venoval im ho panovník Matej Korvín za verné služby. Štefan Zápoľský

zastával najvyššie funkcie v krajine po kráľovi. Ten na hrade nechal zdokonaliť obranu vykopaním priekop a stavbou strážnych veží a hradieb. Tentokrát hlavnú motiváciu a inšpiráciu pre zdokonaľovanie obrany priniesli osmanské nájazdy a vojenské vzbury. V 16. storočí vypukla občianska vojna, počas ktorej vojská pod vedením kapitána Jána Katzianera obliehali Trenčiansky hrad celých 14 týždňov, až kým jeho posádka nekapitulovala. Medzi rokmi 1663 až 1783 hrad obsadila nemecká cisárska posádka. Počas tohto obdobia hrad vydržal aj blokádu Františka II. Rákociho a jeho povstalcov medzi rokmi 1704 a 1708. Tak, ako to spravili predtým Zápoľskí, aj rodina Ilešháziovcov pri odchode z hradu odviezla všetko, čo malo hodnotu (aj tie laminátové parkety by vytrhali, napriek tomu, že mali väčšie sídlo ako Bonaparte). Svoje rodové sídlo presťahovali do Dubnice nad Váhom. Keď hrad v 17. a 18. storočí stratil svoj význam vojenskej pevnosti, začali sa tu pochovávať obete moru a cholery. Obyvateľov Trenčína okrem epidémií pravidelne trápili aj požiare či rabovanie. Vždy sa však pozviechali naspäť na nohy. Osudový čierny deň prišiel 11. júna 1790, keď hrad aj mesto zničil masívny požiar. Hrad vyhorel a pokusy o jeho záchranu sa na dlhý čas vytratili z plánu dňa. V roku 1905 hrad mestu darovala jeho posledná majiteľka Ifigénia z rodu Sina. V druhej polovici 20. storočia sa začalo s rozsiahlou rekonštrukciou. Dnes je Trenčiansky hrad hlavnou ikonou svojho mesta, vyhľadávanou pamiatkou milovníkov hradov a národnou kultúrnou pamiatkou v správe Trenčianskeho múzea v Trenčíne.

Priekopa medzi niekoľkými vrstvami opevnenia

Na Trenčianskom hrade sa odohrávali aj dôležité politické stretnutia, na ktorých sa rozhodovalo o osude celých národov. V auguste roku 1335 tu po dobu desiatich dní prebiehalo stretnutie hláv troch kráľovstiev. Stretla sa tu partička zložená z českého kráľa Jána Luxemburského, jeho syna, moravského markgrófa Karola, uhorského kráľa Karola Róberta a hodnostárov zastupujúcich poľského kráľa Kazimíra Veľkého. Úspešne sa tu dohodli na mieri pre Európu. Výsledky ich rokovaní boli potvrdené na uhorskom Vyšehrade. Následne však bolo zrejme

až príliš dlho ticho a pokoj, a tak už v roku 1362 začala seriózne hroziť vojna medzi Uhorskom, Českom a Poľskom. Ľudovít Veľký a Karol IV. však v roku 1364 našťastie uzavreli mier a obdarovali sa cennosťami (česko-slovenské derby tak mohlo počkať na časy ľadového hokeja).

Po dobytí kontrolných bodov v kraji, ktorými boli práve hrady, útočník získal kontrolu nad okolitým územím. Víťaz taktiež vyhral slávu, zásoby a korisť. Rekreačná sezóna dobýjania hradov prebiehala predovšetkým na jar, keď v skladoch po zime dochádzali zásoby potravín. Neskôr, v jeseni po žatve už plné sklady predstavovali závažný problém pre útočníka.

Séria hradieb a priekop

Trenčiansky hrad je neprekvapivo postavený na strategickom vrchole kopca. Iný horský hrebeň sa hradby dotýka len z južnej strany. Na obranu tohto potenciálne slabého miesta tu boli vyhĺbené priekopy a postavená séria hradieb. Najstaršie časti hradu, ktoré tu dnes môžeš nájsť, sú premakané do gotického slohu. Tento štýl ako taký sa na naše územie dostal v 13. storočí a inšpiroval architektov a umelcov najbližších tristo rokov. Zaujímavosťou je, že slovo „gotický“ značilo pôvodne nadávku odvodenú od názvu barbarského kmeňa Gótov. Dominantou hradu, ktorú vidieť na kilometre ďaleko, je jednoznačne Matúšova veža. Ide o románsku stavbu z polovice 13. storočia. Jej pôvodná výška bola 16 metrov. Na prelome 13. a 14. storočia prešla gotickou prestavbou, počas ktorej bola veža obmurovaná ďalšou vrstvou tehál a dosiahla výšku 40 metrov. Najbližšie má k typu veže zvanej donjon, vďaka svojej obrannej aj obytnej funkcii. Veža slúžila ako útočisko pre posádku aj hradných pánov. Najvyššie poschodie slúžilo na pozorovanie okolia, zatiaľ čo prízemie slúžilo ako skladisko potravín a zbrojnica. Matúšova veža je postavená na najvyššom bode hradnej skaly. Keďže najohrozenejšou stranou počas obliehania bola južná strana od susediaceho

hrebeňa, južná strana veže je taktiež tou najzraniteľnejšou stranou, pretože bola vystavená priamej paľbe. Preto má najmenej otvorov v murive a je bez schodiska, na rozdiel od ostatných strán veže. Od svojho postavenia reprezentovala moc a odrádzala od útoku. Podobná veža stála svojho času napríklad aj na hrade Tematín alebo na Topoľčianskom hrade. Matúšovej veži sa taktiež vravelo „Terencianova veža“, podľa rímskeho veliteľa Terencia, ktorý mal údajne postaviť jej verziu 1.0, predchodcu románskej stavby z 13. storočia. Podľa jeho mena sa malo dokonca odvodzovať meno mesta Trenčín.

Na nádvorí sa nachádzajú kasárne, dnes slúžiace na výstavné účely. Rod Zápoľských ich dal v čase súperenia protikráľov nadstaviť o jedno podlažie. V roku 1528 bol hrad vážne poškodený cisárskym vojskom Ferdinanda I. Habsburského práve počas spomínaného konfliktu o trón v boji s Jánom Zápoľským. V rámci prestavby opevnenia v roku 1540 nechal Alexej Turzo vybudovať delovú baštu. Dnes tu búcha akurát tak šampanské počas svadobných obradov a reprezentačných akcií. Vedľa nej sa nachádza gotická kaplnka postavená v 14. storočí za vlády Matúša III. Čáka. Druhou dominantou horného hradu je Barborin palác. Ten bol postavený medzi rokmi 1424 až 1437 v časoch, keď hrad patril Barbore Celjskej. V podzemí sa nachádzajú niekdajšie sklady vína a potravín či kuchyňa. Barbora dala postaviť aj panskú kaplnku, ktorá nahradila niekdajšiu rotundu. Zápoľského palác za bránou do horného hradu naľavo dala postaviť Hedviga Tešínska na začiatku 16. storočia. Nachádza sa tu najväčšia expozícia na hrade rozmiestnená na dvoch podlažiach. Nájdeš tu okolo 90 obrazov z obdobia od 16. do 19. storočia. Najzraniteľnejšiu časť hradu na južnej strane stráži od 16. storočia južné opevnenie. Trenčiansky hrad však nebol nikdy dobytý silou, len kapituláciou posádky.

Samostatnú pozornosť si rozhodne zaslúži veža, v ktorej nájdeš výstavu mučiarenských nástrojov. Vďaka trestnému registru niektorých vysoko aj nízko postavených trestancov sa tu môžeš celkom dosť dozvedieť o krásach života v stredoveku, aj o tom, ako málo niekedy stačilo k tomu stať sa niekomu tŕňom v oku. Po nástupe Žigmunda Luxemburského v prvej tretine 15. storočia hradu pribudla obranná veža s deväť metrov hlbokou „miestnosťou“ slúžiacou ako hladomorňa. Veža mala strašidelnú až hororovú povesť, za ktorú by sa nehanbil ani H. P. Lovecraft (prudko odporúčam, mimochodom, moja obľúbená je *The Outsider*). Povesti opradené okolo veže s hladomorňou zahŕňali ľudské kostry a hady.

Na pláne z 18. storočia bola veža zaznamenaná pod označením *Teufelsturm*. Matej Bel sa domnieval, že ju musel dať postaviť ešte Matúš Čák, pretože také miesto mohol byť schopný dať postaviť len tyran. V Trenčíne prebiehali aj procesy s čarodejnicami. Napriek tomu, že v 12. storočí uhorský kráľ Koloman vyhlásil, že žiadne bosorky neexistujú, a tým upaľovanie zastavil, v 16. storočí sa hystéria, a s ňou spojené súdy vrátili. Pokračovali dokonca aj v 18. storočí, čo už bolo obdobie modernizácie a reforiem Márie Terézie, ktorá mučenie zakázala. Vďaka nej bola zachránená aj posledná trenčianska čarodejnica. Odsúdená bola len na štyri roky väzenia a povinné štúdium náboženstva. Lepšie ako drôtom do oka… Poslednému pohľadu na svet z popraviska sa však dalo predísť viacerými spôsobmi. Jednou z možností bolo, že odsúdený dostal milosť od mučenia a bol od samej dobroty „iba“ sťatý. Lámaniu v kolese alebo upáleniu sa dalo vyhnúť, ak si muža odsúdeného na popravu vzala nejaká žena na poslednú chvíľu za manžela.

Chrobač do hlavy:

Možno sa tvorcovia tohto zákona až tak nelíšili od dnešných majstrov slova a štamgastov a takisto si mysleli, že dostatočne pyskatá a vrieskajúca ženská je ešte horší trest ako zlámané kosti či opekanie sa na ražni.

Vlastníctvo hradu po Matúšovi III. prebral Karol I. Róbert z Anjou. Pod jeho krídla prebehol aj niekdajší Matúšov prívrženec Felicián Zach. Svoju spoľahlivosť chcel 17. apríla 1330 dokázať vo Vyšehrade útokom na Karola. Pri pokuse zabiť ho odsekol kráľovnej Alžbete štyri prsty. Na mieste bol následne rozsekaný on. Kráľ sa následne ešte vyzúril aj na jeho rodine. V roku 1514 sa pôvodná križiacka výprava zmenila na veľké povstanie proti šľachte pod vedením sedmohradského zemana Juraja Dóžu. Kráľ Ján Zápoľský spolu s palatínom povstanie tvrdo potlačili. Juraj Dóža bol posadený na žeravý trón s rozpálenou korunou na hlave, zatiaľ čo jeho spolubojovníci po tom, ako boli vyhladovaní, museli ešte zaživa trhať zubami jeho mäso z tela (toto už je námet na metalový album od Slayeru). Poddaní boli v rámci prevencie v roku 1514 viac pripútaní k pôde Verböciho zákonníkom, zahŕňajúcim hrdelné právo meča.

V roku 1594 sa majiteľom Trenčianskeho hradu stal Štefan I. Ilešházi. Ten ho využíval najmä ako úkryt a útočisko po tom, ako bol nad ním začiatkom 17. storočia vynesený trest smrti. V roku 1781 sa spomína župná väznica za druhou hradnou bránou, hneď vedľa župnej strážnice – tzv. *Arreste*. Pre jej zlý stav boli väzni v 18. storočí prevezení do mestského väzenia. Biedne podmienky vo väzniciach prakticky vylučovali dlhodobý pobyt väzňov pre zimu, hlad, holú zem a (ne)hygienu. Dá sa povedať, že za Ilešháziovcov sa z Trenčína stalo útočisko vyvrheľov. Okrem tých na hrade, žili pod ochranou Ilešháziovcov v Trenčíne a Soblahove prenasledovaní remeselníci – moravskí novokrstenci (alebo anababtisti) vyhnaní z Moravy v roku 1622. Remeselníckymi výrobkami zásobovali predovšetkým šľachtický dvor. Prenasledovaní boli až do 18. storočia. Mesto Trenčín malo právo zamestnávať kata od roku 1454. Mučenie sa, ako inak, nesmelo praktizovať na šľachte. Zlodej pospolitý si od hrozby bolesti mohol vydýchnuť až v roku 1776 vďaka Márii Terézii.

Od 11. storočia sa Uhorské kráľovstvo delilo na hradské „okresy“. Trenčiansky hrad sa stal sídlom správcu – župana, jedného z nich. K rozpadu správnych území došlo v 12. storočí, keď kráľ začal rozdávať majetky šľachte a cirkvi. Do županových právomocí však prešla súdna moc. Z osád pod hradmi sa postupne vyvinuli mestá riadiace sa vlastnými právami. Najčastejšie išlo o verziu nemeckých mestských práv, ktoré boli inšpirované hosťami práve z týchto krajov. Podľa rozhodnutia Žigmunda Luxemburského v 15. storočí mohol o hrdelnom treste nad šľachticom rozhodnúť len krajinský súd. Prvé a obmedzené súdne práva udelil Trenčínu kráľ Ľudovít I. Veľký z Anjou v období medzi rokmi 1375 až 1380. Založené boli na právach Budína a Stoličného Belehradu. Zahŕňali aj právo na slobodné zvolenie richtára, slúžiaceho aj ako prvý sudca a súčasť mestskej rady. Takto kráľ vyňal mesto spod právomocí pánov na Trenčianskom hrade. Ján Huňady, správca kráľovstva, Trenčínu a jeho richtárovi potvrdil vyššie súdne práva v roku 1454. Súčasťou bolo aj hrdelné právo.

Kapitola Slovania:

Na Trenčianskom hrade sa na moje potešenie začína po dlhšej dobe kapitola, ktorá rozoberá viac do detailu podrobnosti o našich slovanských predkoch. Prvé stopy, resp. bližšie informácie som sa mohol dozvedieť počas písania prvej knihy na hrade Devín a v Bratislave a som rád, že hneď na začiatku druhej knihy na túto tému môžem plnohodnotne nadviazať. Prví Slovania prišli na naše územie na prelome 5. a 6. storočia. Predpokladá sa, že prišli zo severu cez Karpatské priesmyky a z juhu po tzv. Dunajskej ceste. Prvé dôkazy o prítomnosti Slovanov v trenčianskej oblasti sa datujú do 6. storočia. Boli to však len prvé zmienky. Pozostatky ich osídlenia a hroby pod mohylovými násypmi, ktoré sa po nich našli, sa datujú do 7. až 8. storočia. Samotná oblasť Považia patrila do veľkej Samovej ríše v 30. rokoch 7. storočia. Ríša vznikla ako zväz na obranu proti Avarom a Frankom. Rozpadla sa približne v roku 658.

Rotunda

Domáci z Rotundy

Počas prehliadky máš príležitosť vidieť pozostatky niekdajšej rotundy na vrchole hradnej skaly. Jej poloha mala symbolickú hodnotu spočívajúcu v blízkosti chrámu a neba. Cirkevné obrady boli dôležitou súčasťou denného fungovania sídla okolo nej. Postavená bola zrejme v 9. až 10. storočí, na prelome 10. a 11. storočia však určite slúžila ako pohrebisko a kaplnka. Kostry, ktoré tu nájdeš vystavené, museli patriť šľachte, keďže byť pochovaný v tesnej blízkosti sakrálnej stavby bola výsada vyššej spoločnosti. Ako významné strategické hradiská so sakrálnymi stavbami sa v období Veľkej Moravy spomínajú Nitra (Nitrava), Devín (Dowina) a Bratislava (Brezalauspurc). Trenčín

v 9. storočí predstavoval presne také centrum s hustým osídlením. V diele *Gesta Hungarorum* od kronikára Anonyma z prelomu 12. a 13. storočia v roku 889 počas vojny mocného Svätopluka proti východofranskému kráľovi Arnulfovi stála v Trenčíne na hradnej skale pevnosť Trusun. Po tom, ako solúnski bratia Konštantín a Metod priniesli okrem iného aj slovanskú liturgiu, svietilo remeselne vyspelej Veľkej Morave na dobré časy. Zlaté obdobie trvalo do roku 863, keď sa rozpadla pod nátlakom vnútorných nepokojov po smrti Svätopluka a po vpáde starých Maďarov. V roku 907 sa odohrala bitka pri Bratislave, ktorá sa pokladá za moment definitívneho zániku Veľkej Moravy. Oblasť stredného Považia okupácia Maďarov priamo nezasiahla a na vedúcich postoch sa tu udržala pôvodná vedúca vrstva. Koncom 10. storočia mal sídlo na Trenčianskom hrade aj pohraničný trenčiansky komitát. Na niekoľko „prechodných" rokov, t. j. medzi 1001 až 1018, územie Slovenska ovládlo dokonca aj poľské knieža Boleslav Chrabrý. Pokojne to nazvime jedným z tých krátkych nenápadných prechodných období medzi rozpadom starej moci a nástupom novej, silnejšej, ktoré sa spomínajú medzi rečou pre zaujímavosť poslucháča... niečo ako Slovenská republika rád s hlavným mestom v Prešove. Následne nastúpilo dlhé obdobie nadvlády Uhorska. Zakladateľom uhorského štátu bol Štefan I. Svätý z rodu Arpádovcov.

Keď na chvíľu zabrúsime ešte viac do minulosti, veselo bolo na Považí už za čias Rímskej ríše medzi 1. až 4. storočím po Kristovi. Nájazdy germánskych kmeňov Kvádov spôsobili zánik hradísk a osád laténskej kultúry (Keltov), ktorí u nás stavali veľké opevnené centrá a prvýkrát v tunajšej historií razili mince, ktorých zdobenie ukazovalo nezávislosť od cudzej mocnosti. Na dunajskej hranici zvanej Limes Romanus sa za vlády cisára Marka Aurélia Antónia (161 – 180) odohrávali tzv. markomanské vojny. Spolu s ním bojoval aj jeho syn a spoluvládca Commodus Lucius Aurelius. V oblasti Trenčína zvanej Laugaricio prezimoval na prelome rokov 179 a 180 legát Marcus Valerius Maximianus so špeciálnym oddielom. Toho poznali až po mesto Zana (vtedy Diana Veteranorum) v dnešnom Alžírsku. Kmene Kvádov z nášho územia odišli po roku 406 na Pyrenejský polostrov počas sťahovania národov.

A presne v téme týkajúcej sa našich slovenských predkov by som chcel pokračovať a venovať sa jej na samom začiatku druhej knihy. Pre pokračovanie v pátraní po nich som dostal vďaka informáciám z Trenčianskeho hradu tri možnosti – Bratislavu, Devín a Nitru. Prvé dve miesta som už mal príležitosť navštíviť a sú popísané v prvej časti *Poď Vypadnúť!*. Tým pádom mi zostala jena jasná možnosť, ktorým smerom sa idem pobrať ďalej.

Užitočné info:

Dostať sa do Trenčína nie je vôbec zložité. Leží na hlavnej železničnej trase medzi Bratislavou a Košicami a stojí tu prakticky všetko. Ak cestuješ autom či autobusom, je to len na skok z diaľnice, čím sa škrtá ďalší problém. V blízkosti námestia, z ktorého sa začína chodník stúpajúci ku hradu, sa nachádzajú vonkajšie aj kryté parkoviská. Železničná aj autobusová stanica sa nachádzajú prakticky pod hradom, vďaka čomu nemusíš riešiť žiadne ďalšie spoje MHD. Naozaj stačí sa len zobrať a prísť.

I. KAPITOLA

Po stopách starých Slovanov

Nitra

Socha Corgoňa

Socha Pribinu

Kým som sa nezačal venovať cestovaniu domovinou podľa vodítok a cielených indícií, Nitru som vždy poznal predovšetkým vďaka výstavám v Agrokomplexe. Či už išlo o výstavy haukáčov, motošportu či originál agrosektoru, miestni organizátori to tu zakaždým dokážu pripraviť tak, aby si našiel niečo zaujímavé každý vrátane pasívnych oňuchávačov. Nitru som v rámci môjho hľadania vodítok navštívil pár dní pred Vianocami. To znamená, že na námestí pred divadlom Andreja Bagara sa rozprestierali vianočné trhy so všetkými možnými aj nemožnými trhovými chuťovečkami, ktoré z vianočných trhov poznáš. Inými slovami, z každého rohu rozvoniaval vianočný punč, medovina, podpalúchy či živánska. Skrátka vďaka správnemu obdobiu som mal kulinársky zážitok ako bonus. Prišiel som sem však predovšetkým preto, aby som sa dozvedel viac o samotnom meste. A aj som našiel, čo som chcel. Teraz pre mňa mesto Nitra získalo podstatne hlbší význam ako centrum slovanstva a miesto, kde sa naša kultúra rozvíjala, stala silnou a šírila sa ďalej (a aj napriek tomu sa pár kilometrov

južne od Nitry nachádza obec s názvom Cabaj-Čápor, proti čomu sa slovač vo mne už len z princípu búri a sťažuje). Ako som zistil, až do pádu Veľkej Moravy a následného zadupania našej kultúry do zeme novovzniknutým Uhorskom, prví Slováci boli hrdým a kultúrne veľmi vyspelým národom so zásadným vplyvom na rozvoj kultúry iných slovanských národov. Dôkazy ich vyspelosti sa, bohužiaľ, našli až o milénium neskôr a nám zostala možnosť akurát polemizovať, kam by sme to dokázali dotiahnuť, ak by Veľká Morava nepadla. Bez hanby sa dá povedať, že obdobie príchodu Cyrila a Metoda do Veľkomoravskej ríše bol čas rozmachu a rozvoja. Poď sa pozrieť do Nitry.

Nitriansky hrad

Ako by sa dalo očakávať, všetky podstatné informácie o histórii mesta Nitra a jej obyvateľoch a vladároch som sa dozvedel na Nitrianskom hrade. Ide o ikonu mesta, týčiacu sa nad ním. Z väčšej výšky už na Nitru dozerá len vrch Zobor. Nitriansky hrad spolu so svojimi hradbami sa pokladá za najväčšie stredoveké hradisko na Slovensku. V roku 1981 bol prehlásený za mestskú pamiatkovú rezerváciu spolu s oblasťou Horného mesta. Do súčasnej podoby sa hrad dostal postupnými prestavbami medzi 12. až 18. storočím. Predstavuje niekdajšie sídlo kniežaťa Pribinu a Svätopluka a od roku 880 aj najstaršie sídlo Nitrianskeho biskupstva. Najstaršia architektonická stavba na hrade je Bazilika sv. Emeráma z 12. storočia. Nitriansky hrad je postavený na mieste starého slovanského hradiska, pôvodne obklopeného korytom rieky Nitry. Samotné hradisko sa prvýkrát spomína v roku 871 v spojitosti so stavebnou činnosťou rozpútanou za kniežaťa Pribinu a posvätenia kostola postaveného na jeho príkaz. V časoch Veľkej Moravy v Nitre prebýval aj Svätopluk. Obdobie rozvoja kultúry nastalo v časoch, keď sa Nitra stala pôsobiskom Cyrila a Metoda.

V 10. storočí, po páde Veľkomoravskej ríše ho rod Arpádovcov začlenil do organizácie vznikajúceho štátu Uhorska. Hrad vtedy až do 70. rokov 10. storočia

Súsošie Cyrila a Metoda

Bazilika sv. Emeráma

na čas stratil svoju funkciu. Následne sa stal sídlom sídelného vojvodstva a centrom kráľovského komitátu, čiže župy. Ďalšie správy o Nitrianskom biskupstve pretrvávajúcom v tradíciách Veľkej Moravy sa začali objavovať v 12. storočí. Obyvatelia z okolia tu nachádzali útočisko počas vojenského ohrozenia. Predpokladá sa, že v 12. storočí na mieste dnešného biskupského paláca tu vznikla jeho predloha v románskom slohu. V 13. storočí Nitriansky hrad ako jeden z mála odolal tatárskemu vpádu. Kráľ Belo IV. za to v roku 1248 podhradiu udelil privilégiá, vďaka čomu vznikla samostatná mestská komunita na čele s richtárom a mestskou radou. V roku 1273 bol hrad vypálený a spolu s ním bolo zničených aj množstvo cenností a kódexov. O ďalšie problémy sa začiatkom 14. storočia postaral Matúš Čák Trenčiansky. Ten dal hrad opäť raz vypáliť a znefunkčniť opevnenie. V 15. a 16. storočí sa pokračovalo v opevňovaní motivovanom nájazdmi Osmanov a inými nepokojmi. Postavený bol taktiež renesančný hradný palác a nová vnútorná brána. Rozsiahlu prestavbu sakrálneho komplexu priniesla rekonštrukcia v rokoch 1622 až 1642 za biskupa Jána IV. Telegdyho. V 17. storočí sa hradu vojna opäť raz nevyhla. Na krátky čas v roku 1663 Nitriansky hrad ovládli Osmani. Tí po sebe zanechali zničenú katedrálu, po tom, ako z nej spravili stajňu počas ich prezimovania v nej. Posádka hrad Osmanom vydala bez boja. V období medzi rokmi 1673 až 1674 bol celý obranný systém zmodernizovaný. Diecézu štedro podporoval v 17. storočí biskup Juraj Selepčéni Pohronec zo Slepčian. Ten taktiež podporoval publikačnú činnosť Trnavskej univerzity, výstavbu kostolov a podobne. Zúčastnil sa taktiež niekoľkých rokovaní v Istanbule s Osmanmi. Hrad dal v 17. storočí

dobudovať a opevniť aj biskup Tomáš III. Pálffy. Ďalšia stavebná činnosť sa na hrad vrátila po skončení povstania Františka Rákociho v roku 1704. Biskup Ladislav Adam Erdödy dal postaviť horný kostol a nový biskupský palác, čím hrad nadobudol súčasnú podobu. Na konci II. svetovej vojny, dňa 26. marca 1945 hrad zasiahlo bombardovanie, počas ktorého vznikol požiar a bola zničená veža baziliky. Za komunizmu tu okrem biskupstva sídlil aj Archeologický ústav SAV a budovy sa využívali ako kancelárie a sklady. Dnes tu nájdeš sídlo Nitrianskeho biskupstva Rímskokatolíckej cirkvi. Jeho dominantou je Bazilika sv. Emeráma, a biskupský palác, kde sa nachádza rezidencia biskupa a kancelárie biskupského úradu. V areáli hradu môžeš nájsť Diecézne múzeum Nitrianskeho biskupstva. V roku 1995 Nitriansky hrad navštívil pápež Ján Pavol II. Jeho sochu nájdeš na západnom nádvorí. Hneď za jeho sochou si z hradieb môžeš vychutnať výhľad na mesto Nitru a jeho priľahlé okolie. Bezkonkurenčne najlepší výhľad je však z veže katedrály. Na jej vrchol si však budeš musieť vyšliapať 113 schodov.

Súčasťou vonkajšej línie južného opevnenia sú dva bastióny, medzi ktorými sa nachádza hradná brána, a k nej vedúci vstupný most. Na portáli nad bránou sa nachádza latinský nápis, ktorý v preklade znie: *Roku pána za vlády Leopolda, cisára a kráľa Uhorska 1673. Tomáš Pálffy, nitriansky biskup a kancelár Uhorska*. Spolu s nápisom tu nájdeš aj biskupov erb. Postupne som zistil, že nitrianski biskupi tu boli akousi demoverziou vatikánskych pápežov s veľkým vplyvom. Slúžili zároveň ako župania. Svojho času obrane hradu pomáhal aj padací most. Brána mala okrem obrannej funkcie aj reprezentačné účely. Vznik barokového vstupného mosta, po ktorom sa tu prejdeš dnes, sa datuje do 18. storočia. Pod ním sa našli pozostatky jeho dvoch predošlých verzií, gotickej a renesančnej. Po rekonštrukcii v roku 2011 tu pribudli štyri pôvodné sochy svätých. Keď pokračuješ ďalej, objavíš vstupný portál. Ten tu vznikol z iniciatívy biskupa

Zachariáša Mošóciho v rámci modernizácie hradu v 16. storočí. Pred mostom vedúcim do hradu nájdeš žulový stolec s prvými veršami *Proglasu*, predslovu k prekladu svätého evanjelia sv. Cyrila do staroslovienčiny z obdobia medzi rokmi 863 až 867. Napísané sú v hlaholike, prvej slovenskej abecede.

Proglas

Proglas je veľkolepou oslavou počiatku slovenskej kultúry a písomnosti v časoch, keď ešte žiadny slovanský národ nemal vlastné písmená. Napísal ho sv. Cyril na našom území medzi rokmi 864 až 867. Slovanský svet ho však objavil až v roku 1858. Proglas je hymnus na oslavu prvého slovanského písma a božieho slova. Je to výzva národu, aby dbal o knihy vo svojom jazyku. Zároveň ide o obraz vysokej úrovne kultúry, akú svojho času dosiahla staroslovienčina.

Chrobač do hlavy:

Dôkaz o tom, že Slováci mali ako prví Slovania svoje vlastné písmo, bol objavený v roku 1858... dva roky po smrti Ľudovíta Štúra, keď už slovenčina, ako ju poznáme dnes, bola kodifikovaná a v čase, keď už ostatné slovanské národy mali taktiež kodifikované svoje jazyky. Keď si uvedomíš, že práve slovenčina mohla slúžiť ako vzor pre písanie ostatným národom... možno by sa stále dokonca písalo hlaholikou. Chtiac či nechtiac počas tohto môjho zbierania vodítok, kam sa vybrať na výlet ďalej, objavujem ďalšie a ďalšie témy na vážnu diskusiu s našimi južanskými susedmi.

Najstaršie pamiatky na život kresťanov v strednom Poddunajsku pochádzajú z čias Rímskej ríše. Nájdené boli predovšetkým na miestach, kde rímske légie postavili tábory Gerulata pri Rusovciach a Klementinia v Iži pri Komárne. Ide najmä o náhrobné kamene, mince a kahance.

Tak... o samotnom hrade by sme mali. Ak sa chceš dozvedieť niečo viac o našich slovanských predkoch, Nitra ako centrum slovanstva je perfektný bod, kde začať. Knieža Rastislav v snahe upevniť a rozvíjať svoju ríšu požiadal o po-